

"KÜLMATAAT"

RAT „ESTONIAS“

RAT „Estonia“ on viimasel ajal hakanud tähelepanu pöörama ka noorte kunstilisele teenindamisele. Südamlikult võtsid noored teatrikülastajad vastu balleti „Dr. Aibolit“. Tõelise näärikingituse valmistab teater lastele tuues uueks aastaks lavale M. Krassevi lasteoperi „Külmataat“.

M. Krassev on nõukogude silmapaistvamaid heliloojaid, kes oma loomingujõu on pühendanud peamiselt lastele.

„Külmataadi“ kirjutas M. Krassev 1948. a. raadiokuuldemänguks, kuid autorile saadetud laste poolehoiuavaldused innustasid teda looma sellest täismöödulist operit. „Külmataadi“ libreto on koostanud M. Krassev ja E. Valina samanimelise tuntud vene muinasjutu järgi.

1950. aastal tunnistati operi Stalini preemia vääriliseks

Ooperis on helilooja realistlike vahenditega suutnud lastele arusaadavaks teha muinasjutu ideelise sisu. Headuse ja kurjuse kehastajad on muusikaliselt küllaltki tabavalt iseloomustatud. Töödarmastav, aus, hea tütarlaps Dunja, kes kannatab öela võorasema tagakiusamise all, on muusikas edasi antud südamlike, emotsionaalsete meloodiatega, vene rahvalaulule lähedaste intonatsioonidega. Rahvalikult humoristlik muusika iseloomustab taati, Dunja isa. Kurjuse ja õeluse kehastajaiks on ooperis Dunja võorasema ja tema tütar Froska. Nende muusikalistes partiides puudub laulvus, mida asendavad meloodias teravad hüpped, kromaatilised käigud ja rahutu rütm.

Muinasjutuline Külmataat kujutab õigluse ja headuse sümbolit. Tema muusikalises iseloomustuses on edasi antud õiglast viha kõige kurja vastu, hindavat suhtumist töökusele ning headusele. Armastusega, sügavalt tunnetades laste kujutlusi ning fantaasiat, on helilooja joonistanud muinasjutumaa ilma jäneste, karude, leevikeste jt. metsaelanikega. Rahvalik ja ilmekas on 2. pildis jäneste tantsu ning 3. pildis oravakese ja karupoegade tantsu muusika.

Ooperi „Külmataat“ idee on lavastaja Eino Uuli poolt lastele arusaadavalt ning veenvalt esitatud. Lavastuses on reljeefselt näidatud headuse võitu kurjuse üle, kusjuures realistlik esitus haaras sundimatult lapse mõttemaailma, võimaldas tal teha oma otsuse. Juba esimestest piltidest peale võidab vaataja sümpaatia heasüdamlik ja aus Dunja, kuna aga võorasema ning tema laiska ja isekat tüdruku tabab karm hukkamõistmine. Viimane pilt, mille rahvastseenis koorub välja vene rahva hing, täis elurõõmu, austust töökuse, aususe ja headuse vastu, on tänu koori hoogsusele ja elulisusele ooperi mõjuvaks finaaliiks.

Heade lavastuslike õnnestumiste kõrval jättis soovida aga stseen Külmataadi lossis. Muusika võimaldab siin luua hoopis elavamaid, laste tunde- ja fantaasiamaailma haaravamaid pilte. Stseeni etteastetes (välja arvatud jänkud ja lumehelbed) oli aga palju staatilisust, seismist ja asjatut sagimist. Vähe elevust oli ka metsapildi stseenis.

Ooperi ettekandele on rakendatud kaks koosseisu. Tervitatav on, et RAT „Estonia“ teises koosseisus kasutatakse noori jõude (Valentina Hein, Klaudia Tiidus, Helmi Kann, Aino Einla). Seda oleks aga võinud veelgi julgemini teha, vaja oleks kaasa tõmmata ka noori meessoliste.

Peaosalist Dunjat esitas M. Kodanipork. Tema Dunja on avara hingega tütarlaps, kes kehastab rahva töö-

Stseen „Külmataadi“ 1. pildist. Dunja — Eesti NSV teeneline kunstnik, Stalini preemia laureaat Meta Kodanipork

rele debütandile aga raskusi kontakti pidamine orkestriga.

Külmataadi mõlemad osatäitjad T. Kuusik ja A. Pärn lahendasid oma ülesande erinevate nüanssidega. Pärna Külmataat oli heatahtlik, kodune, sõbraliku naeratusega näol. Kuusiku Külmataat aga rangem, tõsine, tõeline kohtumõistja hea ja kurja üle.

Karakteersed olid K. Otsa ja H. Otto taadid (kuigi just K. Otsa kuju oli liialt nooruslik ja kerge!). Peab esile tõstma poissi balalaikaga E. Eesmaa kehastuses, kelle noorusjõud ja temperament oli kaasakiskuv.

„Külmataadi“ dekoratsioonid valmistas külalisena E. Mandelberg, kusjuures esimest korda kasutati „Estonia“ praktikas kiirgavaid värve. Lavakujundus vastas üldiselt lavastuse ideele, saavutades kohati, näit. metsapildis, suure illustratiivse mõjuvuse. Ebaõnnestunult on aga lahendatud Külmataadi loss, mis ei vasta laste fantaasiale ja ettekujutusele. Lahtisena, omamata selgeid piirjooni (jänku pääses sisse), jäi mõistmata ka akna olemasolu, mille kaudu nõudsid sisselaskmist leevikesed. Ka jäi arusaamatuks harilikkes värvides antud tagapõhi. Ilmselt ei olnud selles pildis lumine tsentsvärvide rikkalikke võimalusi rakendatud kõige otstarbekamalt.

Orkester P. Nigula juhatusel ei andnud oma parimat. Saade oli sageli tugev, kattes soliste, muusikaline väljatöötus oli antud suure laastus, välja toomata saates peituvaid nüansse. Ansambliite ja orkestri koostöö lonkas tugevasti.

Kokku võttes on ooperi „Külmataat“ lavastus ennast täiesti õigustanud. Tahaks loota, et teater jätkab oma tööd laste kunstiliste huvide avardamisel ja rahuldamisel uute sisukate nõukogulike lastelavastustega.

Arthur Vahter

antud õiglast vna kõige kurja vastu, hindavat suhtumist töökusele ning headusele. Armastusega, sügavalt tunnetades laste kujutlusi ning fantaasiat, on helilooja joonistanud muinasjutumaa ilma jäneste, karude, leevikeste jt. metsaelanikega. Rahvalik ja ilmekas on 2. pildis jäneste tantsu ning 3. pildis oravakese ja karupoegade tantsu muusika.

Ooperi „Külmataat“ idee on lavastaja Eino Uuli poolt lastele arusaadavalt ning veenvalt esitatud. Lavastuses on reljeefselt näidatud headuse võitu kurjuse üle, kusjuures realistlik esitus haaras sundimatult lapse mõttemaailma, võimaldas tal teha oma otsuse. Juba esimestest piltidest peale võidab vaataja sümpaatia heasüdamlik ja aus Dunja, kuna aga võõrasema ning tema laiska ja isekat tüdruku tabab karm hukkamõistmine. Viimane pilt, mille rahvastseenis koorub välja vene rahva hing, täis elurõõmu, austust töökuse, aususe ja headuse vastu, on tänu koori hoogsusele ja elulisusele ooperi mõjuvaks finaalliks.

Heade lavastuslike õnnestumiste kõrval jättis soovida aga stseen Külmataadi lossis. Muusika võimaldab siin luua hoopis elavamaid, laste tunde- ja fantaasiamaailma haaravamaid pilte. Stseeni etteastetes (välja arvatud jänked ja lumehelbed) oli aga palju staaatilisust, seisumist ja asjatut sagimist. Vähe elevust oli ka metsapildi stseenis.

Ooperi ettekandele on rakendatud kaks koosseisu. Tervitatav on, et RAT „Estonia“ teises koosseisus kasutas noori jõude (Valentina Hein, Klaudia Tiidus, Helmi Kann, Aino Einla). Seda oleks aga võinud veelgi julgemini teha, vaja oleks kaasa tõmmata ka noori meessoliste.

Peaosalist Dunjat esitas M. Kodanipork. Tema Dunja on avara hingega tüdruklaps, kes kehastab rahva töökust, headust ja tagasihoidlikkust. Tema Dunja talub mehiselt võõrasema kiusu ja kurjust, kaotamata elurõõmu ning head südant. M. Kodaniporgi hääl kõlab suurepäraselt, selgelt ja varjundrikkalt. Kodaniporgi Dunja on aga „täiskasvanud“, temas ei ole niipalju õrnust kui kindlust, ta suudab vaevata taluda kõik kasuema kurjused ega vaja kaasatundjaid.

Teises koosseisus esines Dunjana Klaudia Tiidus, kelle näol on teater rikastunud suurte arenemiseeldustega noore artistiga. Juba oma esimeses osas Violetana ooperis „Traviata“ võitis K. Tiidus üldise tunnustuse. Dunja osas on ta loonud noorusliku, otse lapseliku, õrna ja hapra tüdruklapse. Ta on piiritult õnnelik, kui saab teha head ja kurb võõrasema kiusust. Väga ilmekas oli Tiiduse Dunja Külmataadi lossis, kus ta siiralt imetles lossi kaunidusi, nakatavat rõõmu säras temalt stseenis vaibaga.

Tõeline õeluse kehastus nii osa täitmiselt kui ka grimmilt oli A. Pranno võõrasemana, kuigi vokaalne külg jäi maha hästi antud lavakujust. J. Siimoni eit oli „humaansem“, tema hääles tundus kohati õigustatud südamlikkust (kui ta pöördus oma tütre poole). Vokaalselt oli J. Siimoni osa hästi ilmestatud.

Froska osa täitja L. Sellistemägi andis tõetruult edasi õela, halvasti kasvatatud laisa tüdruklapse kuju nii lavaliselt kui hääleliselt. Hästi esines Froskana ka Tallinna Riikliku Muusikakooli õpilane V. Hein. Kui L. Sellistemäe Froska oli oma ema vääriline tageduselt ja laiskuselt, siis andis Hein rohkem edasi tema hellitatust ja jonnakust. Ka vokaalselt seisus V. Hein oma ülesannete kõrgusel, kasutades oma küllaltki jõulist häälet ja selget diktsiooni oskuslikult. Silmanähtavalt tekitas noo-

Karakteersed olid K. Otsa ja H. Otto taadid (kuigi just K. Otsa kuju oli liialt nooruslik ja kerge!). Peab esile tõstma poissi balalaikaga E. Eesmaa kehastuses, kelle noorusjõud ja temperament oli kaasakiskuv.

„Külmataadi“ dekoratsioonid valmistas külalisena E. Mandelberg, kusjuures esimest korda kasutati „Estonia“ praktikas kiirgavaid värve. Lavakujundus vastas üldiselt lavastuse ideele, saavutades kohati, näit. metsapildis, suure illustratiivse mõjuvuse. Ebaõnnestunult on aga lahendatud Külmataadi loss, mis ei vasta laste fantaasiale ja ettekujutusele. Lahtisena, omamata selgeid piirjooni (jänku pääses sisse), jäi mõistmata ka akna olemasolu, mille kaudu nõudsid sisselaskmist leevikesed. Ka jäi arusaamatuks harilikkes värvides antud tagapöhi. Ilmselt ei olnud selles pildis luminestsentsvärvide rikkalikke võimalusi rakendatud kõige otstarbekamalt.

Orkester P. Nigula juhatusel ei andnud oma parimat. Saade oli sageli tuhev, kattes soliste, muusikaline väljatöötus oli antud suures laastus, välja toomata saates peituvaid nüansse. Ansamblike ja orkestri koostöö lonkas tugevasti.

Kokku võttes on ooperi „Külmataat“ lavastus ennast täiesti õigustanud. Tahaks loota, et teater jätkab oma tööd laste kunstiliste huvide avardamisel ja rahuldamisel uute sisukate nõukogulike lastelavastustega.

Arthur Vahter